

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U000951

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 20-03-2025

Статус: Запланована

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Воронська Наталія Олександрівна

2. Nataliia O. Voronska

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: ні

Шифр наукової спеціальності: 053

Назва наукової спеціальності: Психологія

Галузь / галузі знань: соціальні та поведінкові науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Психологія

Дата захисту: 12-02-2025

Спеціальність за освітою: Педагогіка вищої школи

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 7365

Повне найменування юридичної особи: Запорізький національний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125243

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 66, Запоріжжя, Запорізький р-н., 69011, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Запорізький національний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125243

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 66, Запоріжжя, Запорізький р-н., 69011, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 15.31.31

Тема дисертації:

1. Психологічні особливості розвитку комунікативної компетентності підлітків в інклюзивному освітньому просторі
2. Psychological features of the development of communicative competence of adolescents in inclusive educational space

Реферат:

1. Дисертацію присвячено теоретичному та експериментальному дослідженню психологічних особливостей розвитку комунікативної компетентності підлітків в інклюзивному освітньому просторі. Комунікативну компетентність ми розуміємо як здатність і вміння діяти на основі отриманих знань, що забезпечує успішне виконання основних завдань спілкування й самореалізації особистості, та виражається в адекватному сприйнятті партнера, ефективній взаємодії та коректній передачі інформації. Здійснивши теоретичний аналіз стану та особливостей інклюзивного освітнього простору в Україні, визначено труднощі його впровадження: недостатня психологічна готовність учнів і педагогів до ефективної комунікації, необхідність створення спеціальних навчальних програм, неможливість інклюзивного навчання підлітків з усіма нозологіями, низький рівень взаємодії учнів з особливими освітніми потребами з іншими учнями. Встановлено, що за відсутності цілеспрямованого психологічного впливу спілкування підлітків з особливими

потребами може характеризуватися такими негативними проявами, як замкнутість, невпевненість у собі, низька комунікативна активність, зниження пізнавального інтересу, порушення розуміння емоцій та їх проявів. Проаналізовано чинники та визначено показники розвитку комунікативної компетентності підлітків в інклюзивному освітньому просторі: емоційний інтелект, прагнення до саморозвитку, доброзичливість, тривожність, інтерактивна спрямованість, групова згуртованість, психологічна атмосфера, структура міжособистісних відносин у колективі. Наукова новизна дослідження полягає у тому, що: Вперше: теоретично обґрунтовано та емпірично верифіковано показники розвитку комунікативної компетентності підлітків в інклюзивному освітньому просторі; проаналізовано особливості спілкування підлітків з різними особливими освітніми потребами. Теоретично обґрунтовано важливість цілеспрямованого психологічного впливу для уникнення негативних проявів у спілкуванні підлітків в інклюзивному освітньому просторі. Визначено поняття «інклюзивного освітнього простору»; особливості і труднощі впровадження інклюзивної освіти в Україні. Уточнено поняття «комунікативна компетентність», яка визначається нами як здатність та вміння діяти на основі отриманих знань, що забезпечує успішне виконання основних завдань спілкування і самореалізації особистості, та виражається в адекватному сприйнятті партнера, ефективній взаємодії та коректній передачі інформації. Систематизовано соціально-психологічні чинники розвитку комунікативної компетентності та розроблено класифікацію, яка включає: індивідуально-психологічні чинники, чинники міжособистісної взаємодії, групові та чинники непрямодії. Емпірично визначено показники комунікативної компетентності, які потребують найбільшого розвитку для успішного спілкування підлітків в інклюзивному освітньому просторі: рівень емоційного інтелекту, інтерактивна спрямованість на партнерство, групова згуртованість та психологічна атмосфера. Подальшого розвитку набули форми та методи групової тренінгової роботи, спрямовані на підвищення рівня комунікативної компетентності підлітків в інклюзивному освітньому просторі. Розроблено та впроваджено програму соціально-психологічного тренінгу для підлітків в інклюзивному освітньому просторі, яка складається з різноманітних методів групової роботи: групові дискусії, робота в підгрупах, проєктивні методики, метод незавершених речень, рольові ігри. Певні вправи були адаптовані для активного залучення підлітків з особливими освітніми потребами. Доведено ефективність програми соціально-психологічного тренінгу підлітків в інклюзивному освітньому просторі, яка сприяє покращенню навичок вербального та невербального спілкування, поліпшенню психологічного клімату, підняттю рівня групової згуртованості, розвитку емоційного інтелекту, опрацюванню стратегій подолання конфліктів, сприянню самоаналізу та саморозвитку. Практичне значення. Основні положення роботи та отримані в дисертаційному дослідженні результати можуть бути застосовані під час розробки тренінгів, інтерактивних занять, методичних матеріалів в інклюзивному освітньому просторі та під час професійної підготовки й підвищення кваліфікації психологів, педагогів, працівників соціальної сфери при викладанні навчальних курсів «Спеціальна психологія», «Основи інклюзивної освіти», «Психолого-педагогічний супровід дітей та молоді з особливими потребами в умовах інклюзивного освітнього простору». Запропонована програма соціально-психологічного тренінгу може бути використана як засіб підвищення комунікативної компетентності підлітків практичними психологами, соціальними педагогами закладів загальної середньої освіти в інклюзивних класах. Результати дисертаційного дослідження впроваджені у освітній процес кафедри психології Запорізького національного університету, та в освітній процес Центру післядипломної освіти Запорізького національного університету (довідка №137/0101-13 від 29.10.2020).

2. The dissertation is devoted to theoretical and experimental study of psychological features of the development of communicative competence of adolescents in the inclusive educational space. We understand communicative competence as the ability and ability to act on the basis of the acquired knowledge, which ensures successful fulfillment of the basic tasks of communication and self-realization of the individual, and is expressed in the adequate perception of the partner, effective interaction and correct transmission of information. Having carried out a theoretical analysis of the status and features of the inclusive educational space in Ukraine, the difficulties of its implementation are identified: insufficient psychological readiness of students and teachers for effective communication, the need to create special educational programs, the impossibility of inclusive teaching of

adolescents with all nosologies. It is established that in the absence of purposeful psychological impact of communication of adolescents with special needs can be characterized by such negative manifestations as seclusion, self-doubt, low communicative activity, reduction of cognitive interest, impaired understanding of emotions and their manifestations. The factors are analyzed and indicators of the development of communicative competence of adolescents in the inclusive educational space are determined: emotional intelligence, desire for self-development, kindness, anxiety, interactive orientation, group cohesion, psychological atmosphere, structure of interpersonal relationships in the collective. The scientific novelty of the study is that: For the first time: indicators of development of communicative competence of adolescents in the inclusive educational space are theoretically substantiated and empirically verified; The peculiarities of communication of adolescents with different special educational needs are analyzed. The importance of purposeful psychological influence to avoid negative manifestations in communication of adolescents in the inclusive educational space is theoretically substantiated. The concept of "inclusive educational space" is defined; Features and difficulties in the introduction of inclusive education in Ukraine. The concept of "communicative competence" is clarified, which is defined by us as the ability and ability to act on the basis of the acquired knowledge, which ensures successful fulfillment of the basic tasks of communication and self-realization of the individual, and is expressed in the adequate perception of the partner, effective interaction and correct transmission of information. Socio-psychological factors of development of communicative competence are systematized and a classification is developed, which includes: individual-psychological factors, factors of interpersonal interaction, group and indirect action factors. Empirically, the indicators of communicative competence that require the greatest development for successful communication of adolescents in the inclusive educational space: the level of emotional intelligence, interactive focus on partnership, group cohesion and psychological atmosphere. Further development took forms and methods of group training work aimed at increasing the level of communicative competence of adolescents in the inclusive educational space. A program of social and psychological training for teenagers in an inclusive educational space, which consists of various methods of group work: group discussions, subgroup work, projective techniques, method of unfinished sentences, role-playing games, role-playing has been developed and implemented. Some exercises were adapted to actively involve adolescents with special educational needs. The effectiveness of the program of social and psychological training of adolescents in the inclusive educational space, which helps to improve the skills of verbal and non-verbal communication, improve the psychological climate, raise the level of group cohesion, development of emotional intelligence, development of strategies and self-development, and self-use, has been proven. Practical importance. The basic provisions of the work and the results obtained in the dissertation can be applied in the development of trainings, interactive classes, methodological materials in the inclusive educational space and during the professional training and advanced training in the conditions of inclusive educational space. " The proposed program of social and psychological training can be used as a means of enhancing the communicative competence of adolescents by practical psychologists, social educators of general secondary education institutions in inclusive classes.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Skrypnyk T., Martynchuk O., Klopota O., Gudonis V., Voronska N. Supporting of Children with Special Needs in Inclusive Environment by the Teachers. In Scopus. Pedagogika/Pedagogy. Lithuania, 2020. Vol. 138, No. 2.

P. 195–208.

- Bielik M., Ďulíková L., Rotko O., Voronska N. Pre-Service Primary School Teacher University Training for Inclusive Education in the Czech Republic and Ukraine: An Exploratory Study. *European Education*. 2022. Volume 54, Issue 1-2. (Scopus)
- Klopota Ye. A., Voronska N. O. Peculiarities of interpersonal interaction of adolescents in inclusive classes. *Вісник ХНПУ імені Г.С. Сковороди. Психологія*. Вип. 62. Харків : ХНПУ, 2020. С. 162–180.
- Воронська Н. О. Використання соціально-психологічного тренінгу для розвитку комунікативної компетентності підлітків в інклюзивних класах. *Психологічний часопис : науковий журнал / за ред. С.Д. Максименка*. Том 7. Вип. 6. Київ : Інститут психології імені Г. С. Костюка Національної академії педагогічних наук України, 2021, С. 39–48.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впроваджено

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Клопота Євгеній Анатолійович

2. Yevhenii A. Klopota

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Запорізький національний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125243

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 66, Запоріжжя, Запорізький р-н., 69011, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Омельченко Ірина Миколаївна

2. Iryna M. Omelchenko

Кваліфікація: д. психол. н., професор, 19.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-4698-0273

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com.ua/citations?user=VERYyLAAAAAJ&hl=uk>

Повне найменування юридичної особи: Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка Національної академії педагогічних наук України

Код за ЄДРПОУ: 21560861

Місцезнаходження: вул. М. Берлінського, буд. 9, Київ, 04060, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія педагогічних наук України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Гончарук Наталія Миколаївна

2. Nataliia M. Honcharuk

Кваліфікація: д. психол. н., доц., 19.00.08

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-9552-0946

Додаткова інформація: <https://scholar.google.com/citations?user=7bOpPccAAAAJ&hl=uk&oi=ao>

Повне найменування юридичної особи: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

Код за ЄДРПОУ: 02125616

Місцезнаходження: вул. Огієнка, буд. 61, Кам'янець-Подільський, Кам'янець-Подільський р-н., 32300, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Малина Олена Григорівна

2. Olena H. Malyna

Кваліфікація: к. психол. н., доц., 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0615-250X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Запорізький національний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125243

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 66, Запоріжжя, Запорізький р-н., 69011, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Залановська Леся Ігорівна

2. Lesia I. Zalanovska

Кваліфікація: к. психол. н., доц., 19.00.07

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-3684-9327

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Запорізький національний університет

Код за ЄДРПОУ: 02125243

Місцезнаходження: вул. Університетська, буд. 66, Запоріжжя, Запорізький р-н., 69011, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. Заключні відомості

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Шевченко Наталія Федорівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Шевченко Наталія Федорівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Дребезов Денис Олегович

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна